

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU19

Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende skuldavskrivning beträffande Somalia

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om överföring av medel till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i avskrivningen av Somalias skuld till Internationella valutafonden (IMF). Bakgrunden är att riksdagen i maj 2020 medgav att Riksbanken för Sveriges del deltog i IMF:s finansieringslösning för avskrivning av Somalias skuld till IMF och att Riksbanken för detta ändamål bidrog med 1,6 miljoner särskilda dragningsrätter (SDR). Europeiska centralbanken har i efterhand gjort bedömningen att finansieringslösningen strider mot förbudet mot monetär finansiering och att finansieringen samt utebliven ränta behöver korrigeras. Riksbanken föreslår i den framställning som behandlas i betänkandet att riksdagen ska ge i uppdrag åt regeringen att överföra medel till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i IMF:s finansieringslösning.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Framställning 2023/24:RB3 Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende skuldavskrivning beträffande Somalia.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Framställningens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för skuldavskrivning i fråga om Somalia.....	5
Särskilt yttrande	8
Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för skuldavskrivning i fråga om Somalia (SD)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Framställningen.....	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för skuldavskrivning i fråga om Somalia

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för avskrivning av Somalias skuld till IMF och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis framställning 2023/24:RB3.

Stockholm den 14 november 2023

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Gunilla Carlsson (S), Dennis Dioukarev (SD), Björn Wiechel (S), Jan Ericson (M), Charlotte Quensel (SD), Adnan Dibrani (S), Ida Drougge (M), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), David Perez (SD), Janine Alm Ericson (MP), Cecilia Rönn (L), Eva Lindh (S) och Ilona Szatmári Waldau (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet framställning 2023/24:RB3 Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende skuldavskrivning beträffande Somalia.

Framställningen anmälde i kammaren den 6 oktober 2023.

Inga följdmotioner har väckts med anledning av framställningen.

I bilagan finns en förteckning över behandlade förslag.

Framställningens huvudsakliga innehåll

I maj 2020 medgav riksdagen att Riksbanken för Sveriges del deltog i IMF:s finansieringslösning för avskrivning av Somalias skuld till IMF och att Riksbanken för detta ändamål bidrog med 1,6 miljoner särskilda dragningsrätter (SDR). Europeiska centralbanken (ECB) har i efterhand gjort bedömningen att finansieringslösningen strider mot förbudet mot monetär finansiering och att finansieringen och utebliven ränta behöver korrigeras. Riksbanken föreslår i framställningen att 20 725 030 svenska kronor och ränta överförs till Riksbanken i syfte att utgöra en sådan korrigering.

Utskottets överväganden

Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för skuldavskrivning i fråga om Somalia

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att medel bör överföras till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i avskrivningen av Somalias skuld till IMF och tillkännager detta för regeringen.

Jämför det särskilda yttrandet (SD).

Framställningen

Bakgrund

Riksdagen beslutade i maj 2020, efter en framställning från Riksbanken (framst. 2019/20:RB4) och ett betänkande från finansutskottet (bet. 2019/20:FiU47, rskr. 2019/20:251), att medge att Riksbanken för Sveriges del deltog i en finansieringslösning för skuldavskrivning av Somalias skuld till IMF genom att bidra med 1,6 miljoner SDR (ca 21 miljoner kronor).

År 1996 tog Världsbanken och IMF initiativ till det s.k. HIPC-programmet (Heavily Indebted Poor Countries) och kom överens om att 39 särskilt skuldyngda och fattiga länder skulle kunna få stöd för att hantera skuldbördor som ansågs ohållbara. Som en del av detta arbete har IMF skrivit av fordringar på en del av dessa länder.

IMF har till skillnad från Världsbanken inga egna medel för att finansiera skuldavskrivningar utan använde medel på två reservkonton, Special Contingency Account 1 (SCA-1) och Deferred Charges Account (DC), för att täcka finansieringen av Somalias skuldavskrivning. Medlemsländerna kom under 1980-talet överens med IMF om att skapa dessa konton för att utgöra en buffert mot kreditförluster och ränteinkomstbortfall på grund av försenade betalningar. Tillgodohavandet på dessa konton upptogs formellt på Riksbankens balansräkning, men Riksbanken saknade enligt riksbankslagen eget mandat att använda kontomedlen för att finansiera IMF:s föreslagna skuldavskrivning. Riksbanken behövde därför få riksdagens medgivande för att Sverige skulle kunna bidra till finansieringen i enlighet med IMF:s förslag. Liknande upplägg användes i flertalet andra medlemsländer.

IMF:s finansieringslösning har använts av IMF vid tre skuldavskrivningar: Liberia (2008), Somalia (2020) och Sudan (2021). Skuldavskrivningarna har varit breda internationella uppgörelser där bl.a. G20-länderna har bidragit med sina andelar. Sverige har via Riksbanken bidragit på detta sätt till

skuldavskrivningarna för Liberia och Somalia (bet. 2008/09:FiU9 och bet. 2019/20:FiU47). I förhållande till Somalia har Sverige också bidragit till finansiering av skuldavskrivningen med statliga medel uppgående till motsvarande belopp om 1,6 miljoner SDR.

Förbudet mot monetär finansiering

Förbudet mot monetär finansiering framgår av artikel 123.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och artikel 21.1 i ECBS-stadgan som anger att det är förbjudet för ECB och medlemsstaternas centralbanker att ge unionens eller medlemsstaternas myndigheter eller andra offentligtgrättsliga organ rätt att övertrassera sina konton eller att ge dem andra former av krediter. Förbudet finns även intaget i 1 kap. 6 § lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank som bl.a. anger att Riksbanken inte får lämna krediter till staten. Förbudet innebär att Riksbanken inte får finansiera statliga åtgärder. Sådana åtgärder ska i stället finansieras via statens budget. Förbudet mot monetär finansiering syftar till att ge medlemsstaterna incitament att iakttä en sund budgetpolitik, genom att förhindra att en monetär finansiering av offentliga underskott eller en positiv särbehandling av myndigheter på finansmarknaderna leder till alltför stor skuldsättning eller alltför stora underskott hos medlemsstaterna.

Från förbudet undantas centralbankers finansiering av statliga åtaganden gentemot IMF förutsatt att finansieringen resulterar i att centralbanken får en fordran som har karaktär av reservtillgång eller liknande.

ECB:s bedömning av förbudet mot monetär finansiering

ECB övervakar löpande hur de nationella centralbankerna följer förbudet mot monetär finansiering och redovisar årligen sina slutsatser i sin årsredovisning. ECB har tidigare ansett att IMF-undantaget från förbudet mot monetär finansiering var tillämpligt på skuldavskrivningen gentemot Liberia, men gjorde 2021 en annan bedömning i förhållande till skuldavskrivningarna för såväl Somalia som Sudan. ECB:s nya bedömning innebär att deltagande centralbanker anses ha gett en kredit till staten och får till följd att IMF:s finansieringslösning där centralbanksmedel används till skuldavskrivningar anses strida mot förbudet mot monetär finansiering och att ECB kräver att finansieringarna korrigeras.

För att korrigeringen ska bli komplett behöver Riksbanken dels få ersättning för kreditbeloppet (dvs. det belopp som användes för skuldavskrivningen motsvarande 20 725 030 kronor), dels ersättas med ränta för krediten. ECB menar att grundprincipen för räntesättningen är att staten ska betala den ränta som den hade betalat om den stod för utgiften från början. Räntebeloppet behöver därför beräknas från tidpunkten för överföringen, den 22 juni 2020, t.o.m. det datum då medlen som avser korrigeringen överförs till Riksbanken.

Överväganden och förslag i framställningen

ECB har pekat ut Sveriges deltagande i skuldavskrivningen till Somalia via Riksbanken som varande i strid med förbudet mot monetär finansiering. Många andra utpekade länder överväger, eller har genomfört, korrigerande åtgärder för att inte agera i strid med EU-rätten. Om korrigerande åtgärder inte vidtas kan ECB väcka talan vid EU-domstolen mot Riksbanken. EU-kommissionen kan också väcka talan mot Sverige som land. Riksbanken anser det därför vara motiverat att riksdagen beslutar att ge i uppdrag åt regeringen att överföra 20 725 030 kronor och ränta till Riksbanken.

Räntekostnaden under perioden den 22 juni 2020 till den 22 september 2023 beräknas vara 341 522 kronor. Beloppet bör justeras upp för att spegla den exakta period som avslutas med det datum då medlen som avser korrigeringen överförs till Riksbanken. Den föreslagna ränteersättningen baseras på den genomsnittliga ettåriga nollkupongräntan för svensk statskuld. I beräkningen antas att krediten omsätts årligen, vilket innebär att räntan förnyas en gång per år. Beräkningen inbegriper ränta-på-ränta-effekten, dvs. räntekostnaden för den ränteskuld som har uppstått.

Det föreslagna nominella beloppet om 20 725 030 kronor motsvarar 1,6 miljoner SDR omräknade till svenska kronor i enlighet med den växelkurs som gällde vid tidpunkten för Riksbankens deltagande i finansieringen. Den föreslagna överföringen skulle innebära att Riksbankens resultat förbättras med motsvarande belopp samt ränta.

Av riksdagsordningen och lagen om Sveriges riksbank följer att Riksbankens direktion får göra framställningar till riksdagen eller regeringen i en fråga som denna. Riksdagen beslutar enligt 1 kap. 4 § regeringsformen hur statens medel ska användas och Riksbanken är enligt 9 kap. 13 § regeringsformen en myndighet under riksdagen. Mot denna bakgrund bedömer Riksbanken att ett beslut om ersättning för Riksbankens deltagande i skuldavskrivningen till Somalia ska fattas av riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen i framställningen att medel bör överföras från statens budget till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i avskrivningen av Somalias skuld till IMF.

Regeringen bör således tillse att medel överförs till Riksbanken så att det tidigare beslutet som bedöms vara i strid mot förbudet mot monetär finansiering korrigeras. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

I likhet med vad som gäller för alla riksdagsbeslut som riktas till regeringen ska regeringen återkomma till riksdagen och redovisa vilka åtgärder den har vidtagit med anledning av tillkännagivandet.

Därmed bifalls framställningen delvis.

Särskilt yttrande

Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens finansieringslösning för skuldavskrivning i fråga om Somalia (SD)

Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD), Charlotte Quensel (SD) och David Perez (SD) anför:

Sverigedemokraterna har inga synpunkter på att 20 725 030 svenska kronor och ränta överförs till Riksbanken, eftersom finansieringslösningen enligt ECB strider mot förbudet mot monetär finansiering. Sverigedemokraterna var dock vid tidpunkten (2020) för hanteringen av skuldavskrivningen till Somalia det enda parti som påtalade denna risk i en följdmotion (mot. 2019/20:3495) och i den efterföljande debatten i riksdagen:

Sammanfattningsvis skulle ett medgivande [till skuldavskrivningen] innebära att vi sätter ett riskabelt prejudikat och att svenska skattepengar skänks bort. Sverige kan säga nej. Låt oss göra det.

Tre år senare är det mycket riktigt nu svenska skattebetalare som får ta notan, trots ihärdigt förnekande från den dåvarande rödgröna regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Framställningen

Framställning 2023/24:RB3 Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende skuldavskrivning beträffande Somalia:

Riksdagen uppdrar åt regeringen att överföra 20 725 030 kronor samt ränta från statens budget till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende avskrivning av Somalias skuld till IMF.